

dan blijkt daarnit, dat de tractementen der postbeambten ruim voldoende zijn. Een bewijs daarvoor werd nog gezien in het groot aantal sollicitanten voor een of andere betrekking bij de administratie van de Posterijen en Telegraphie

Aldus vastgesteld den 18den Mei 1905.

VAN ASCH VAN WIJCK.
BOSCH VAN DRAKESTEIN.
MICHIELS VAN KESSENICH.
VAN DER FELTZ.
DOJES.

VOORLOOPIG VERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORT-
TEURS over de ontwerpen van wet tot:

1°. wijziging en aanvulling der wet tot regeling van het lager onderwijs en der burgerlijke pensioenwet;

2°. tot regeling van het pensioen der weduwen en weezen van onderwijzers en wijziging en aanvulling der wet tot regeling van het pensioen der weduwen en weezen van burgerlijke ambtenaren; en

3°. tot regeling van de pensioenen van het onderwijzend personeel aan:

gemeente- hogere burgerscholen, onverplichte gemeenteburgerscholen en gymnasia;

gemeentelijke middelbare scholen voor meisjes;

gemeentelijke kweekscholen voor onderwijzers en onderwijzeressen. (18)

Het afdelingsonderzoek dezer ontwerpen van wet gaf aanleiding tot de volgende beschouwingen en opmerkingen.

Ontwerp A.

§ 1. Terwijl de groote meerderheid der leden geen bezwaren had tegen het verleenen van pensioen aan bijzondere onderwijzers, doch integendeel het voorstel daartoe zeer toejuichte, werd van enkele zijden gevraagd naar den rechtsgrond voor den Staat om zich met het verleenen van pensioen ten laste van den Staat aan deze categorie van personen in te laten.

De hierbedoelde leden konden geen verband zien tusschen de werkzaamheid van den Staat en die van de bijzondere onderwijzers, *althans* niet van de onderwijzers verbonden aan niet-gesubsidieerde bijzondere scholen. Sommigen hunner toch vonden een rechtsgrond om onderwijzers aan gesubsidieerde bijzondere scholen verbonden te pensionneeren hierin, dat pensioen beschouwd moet worden als uitgesteld traktement. Waar nu de Staat het traktement dezer onderwijzers grootendeels betaalt, was het naar hun gevoelen logisch, dat de Staat hun ook pensioen verleent.

De overigen dezer leden hadden bezwaar tegen de pensionneering van bijzondere onderwijzers in het algemeen, waartegen enkelen hunner zich ook daarom verzetten, daar men, naar hun gevoelen, bij deze wet de bijzondere onderwijzers als ambtenaren ging beschouwen, wat zij hoogst verkeerd achtten.

Dit laatste betoog vond ernstige bestrijding. Onder verwijzing naar hetgeen door de Regeering te dien aanzien in de Memorie van Toelichting en de Memorie van Antwoord aan de Tweede Kamer is gezegd, werd ontkend, dat de bijzondere onderwijzers als Staatsambtenaren zouden worden beschouwd. In het laatstgenoemde stuk, blad. 2, verklaren de Ministers uitdrukkelijk,

dat zij ten stelligste moeten betwisten, „dat hunne wijze van voorstellen voet zou geven aan de valsche stelling als zouden de bijzondere onderwijzers tot Staatsambtenaren worden verklaard.” „De geheele opzet van het ontwerp”, zoo voegen zij hieraan toe, „is daarmede diernate in strijd, dat eene aanvulling van de burgerlijke pensioenwet als werd aanbevolen, die trouwens om andere redenen min raadzaam is, hun geheel ongeraden voorkomt.”

Wat het gemis van den noodigen rechtsgrond voor deze Staatspensionneering betreft, werd van verschillende zijden in hoofdzaak het volgende opgemerkt.

In de eerste plaats werd door sommige leden betoogd, dat voor deze pensionneering geen bepaalde rechtsgrond aanwezig behoeft te zijn, geen bijzondere verhouding tusschen den Staat en de betrokken personen behoeft te bestaan, zooals ook kan blijken uit het feit, dat de Staat zich wel bezighoudt met de instelling van werkliedenpensioenen en meer dergelijke. Doch gesteld al, dat een dergelijke rechtsgrond noodig is, dan was die ook naar de meening van zeer vele leden wel degelijk aanwezig. Het betreft hier toch niet zoozeer een vraagstuk van pensioenwetgeving als wel een stuk onderwijswetgeving en wel dat der meerdere vrijmaking van het bijzonder onderwijs. Sedert jaren reeds heeft men eene uitzondering gemaakt op den regel, dat het Rijk alleen Rijksambtenaren pensionneert, door de openbare onderwijzers, hoewel gemeente-ambtenaren volgens de Lager-onderwijswet, te pensionneeren. Dit geschiedt in het belang van het onderwijs dus in het Staatsbelang. Hiervoor hebben andere overwegingen, welke zich tegen een dergelijke wijze van handelen verzetten, moeten wijken. Waar dit nu is geschied moeten dezelfde argumenten ten opzichte van het bijzonder onderwijs als het zelfde Staatsbelang behartigende ook leiden tot de Rijkspensionneering van bijzondere onderwijzers.

Deze eisch geldt voor de onderwijzers verbonden aan gesubsidieerde en die aan niet-gesubsidieerde scholen in gelijke mate. Worden de onderwijzers aan de laatste categorie van bijzondere scholen niet in de pensionneering opgenomen, dan zouden deze scholen geen onderwijzend personeel meer kunnen krijgen en dus weldra verdwijnen. Een onderwijzer toch eenmaal in het vooruitzicht gesteld van Rijkspensioen, zou zich niet aan eene dergelijke school willen verbinden. Waar nu deze niet-gesubsidieerde scholen in dezelfde richting het Staatsbelang dienen, als de openbare en de gesubsidieerde bijzondere scholen — terwijl bij hare opheffing hare leerlingen, weder bij gesubsidieerde bijzondere scholen zouden moeten worden ondergebracht, waardoor het Staatsbelang allerminst zou worden gediend — daar is ook alle grond aanwezig de pensionneering mede tot hare onderwijzers uit te strekken.

Had men de openbare onderwijzers voor hun pensioen aan de zorg der gemeentebesturen overgelaten, waarvoor misschien wel wat te zeggen zou zijn geweest, dan had men op gelijke wijze zich ook ten aanzien van de bijzondere onderwijzers moeten onthouden.

Hierbij dient ook in het oog gehouden te worden, dat men de regeling kan beschouwen als eene verplichte verzekering onder Staattoezicht met eigen geldelijke bijdragen.

Sommige leden gingen nog verder en zagen de betrekking tusschen den Staat en de bijzondere onderwijzers hierin, dat deze den Staat behulpzaam zijn bij de hem in de Grondwet opgelegde taak, om te zorgen, dat het geheele Nederlandsche volk behoorlijk onderwezen worde.

Hiertegenover werd van de zijde der tegenstanders aangevoerd, dat de grondwettelijke Staatszorg zich bepaalt tot het openbaar onderwijs en dat, wanneer particulieren uit eigen beweging zich de zorg voor een deel van het volksonderwijs aantrekken, zij de daarvoor noodige uitgaven zelf dienen te dragen. Zij zagen dan ook in de toe te kennen pensioenen weer een nieuw subsidie aan de bijzondere school, een nieuwen steun in den strijd van het bijzonder tegen het openbaar onderwijs.

Ter nadere verdediging van het standpunt der Regeering en hare medestanders werd evenwel betoogd, dat de Staat wel degelijk gerechtigd is, om, waar hij bemerkt, dat hij zijne taak geheel of gedeeltelijk niet kan volvoeren naar den wensch der bevolking, die taak voor zoover noodig over te dragen aan het particulier initiatief onder zijne contróle en mitsdien ook, om dat particulier initiatief naar denzelfden maatstaf als voor hem

27ste VERGADERING. — 18 MEI 1905.

bij de eigen uitvoering zijner taak noodig is, financieel te steunen. Men juichte dan ook van deze zijde de voorstellen der Regeering van harte toe, met haar overtuigd, „dat door deze wetten een factor wordt geschapen tot verbetering van het bijzonder onderwijs, die moeilijk te hoog kan worden angeslagen”.

§ 2. Sommige leden verklaarden veel te voelen voor het stelsel door den heer van Idsinga neergelegd in zijn amendementen en nader bij de behandeling daarvan in de Tweede Kamer ontwikkeld. Volgens dat stelsel dwingt de Staat de schoolbesturen tot welke hij ten gevolge van het door hem verleende subsidie in betrekking staat, aan hunne onderwijzers een pensioen ten laste van het Rijk te verzekeren, terwijl het pensionneeren van onderwijzers aan niet gesubsidieerde scholen facultatief wordt gesteld.

Hiertegenover werd door andere leden betoogd, dat al moge in theorie een verschil aanwezig zijn tusschen het stelsel van het Regeeringsontwerp en dat van den heer van Idsinga, in de praktijk de zaak op hetzelfde neerkomt. In het stelsel van den heer van Idsinga was naar hunne meening een nog sterker element van dwang aanwezig, daar een schoolbestuur, dat om de eene of andere reden zijn onderwijzerspersoneel geen Rijkspensioen bezorgde, zijn geheele subsidie zou verliezen.

In het stelsel der Regeering worden de onderwijzers aan gesubsidieerde scholen automatisch gepensionneerd, daar de pensioensbijdragen van het subsidie worden afgehouden, zoodat een schoolbestuur nooit meer dan het bedrag der bijdragen verliest.

Ten aanzien van de onderwijzers aan ongesubsidieerde scholen wordt in artikel 54 *tredecies* in verband met art. 54 *duodecies* bepaald, dat het schoolbestuur vóór 1 October van elk jaar 2 pct. over de pensioensgrondslagen van zijn personeel in 's Rijks kas moet storten en dat, zoo dit bestuur zulks mocht verzuimen, de belanghebbende onderwijzers zelf dit alsnog vóór 1 December des jaars kunnen doen. Artikel 54 *quinquies* bepaalt echter, dat zij door drie achtereenvolgende jaren of in het geheel gedurende vijf jaren niet te storten, hun recht op pensioen verliezen, zoodat in het systeem van het ontwerp, voor deze categorie van onderwijzers de pensionneering feitelijk facultatief is gesteld.

Dezerzijds werd dan ook het vermoeden uitgesproken, dat het in de Tweede Kamer zonder hoofdelijke stemming aannemen van het ontwerp, na de warme discussie over het amendement van Idsinga, het gevolg is geweest van dergelijke overwegingen.

Een der leden, hoewel de verbetering van de positie van den bijzonderen onderwijzer welke het gevolg der pensioenregeling zal zijn goedkeurende, zag er bezwaar in, om, waar geen rechtsbetrekking tusschen den Staat en den bijzonderen onderwijzer bestaat, dezen de verplichting op te leggen eene bijdrage te storten voor pensioen. Hij moest echter erkennen, dat dit bezwaar meer van theoretischen dan van practischen aard is, te meer nu van de zijde der belanghebbenden zelf geen tegenstand tegen het opleggen dezer verplichting is ontwikkeld. Juist wegens dit laatste feit, werd dan ook van andere zijde de meening uitgesproken, dat alle bezwaren, die anders wellicht zouden kunnen gemaakt worden, moesten wegvallen; te recht werd door de belanghebbenden zelf ingezien, dat waar men de lasten gaarne met dankbaarheid aanneemt, niet tegen de lasten kan worden opgekomen.

§ 3. Door enkele leden werd betreurd, dat ook de vakonderwijzers niet onder de pensioengerechtigden zijn opgenomen. In aansluiting en onder verwijzing naar de bezwaren te dien aanzien door de Regeering te berde gebracht, werd evenwel anderzijds aangevoerd, dat er onder die onderwijzers velen zijn, die slechts enkele uren aan de scholen vakonderwijs geven en hun overigen tijd door andere werkzaamheden zien ingenomen en dat het dus zeer moeilijk zou zijn hun voor die enkele uren onderwijs pensioen te verzekeren.

§ 4. Sommige leden zouden met betrekking tot de berekening van het genot van vrije woning of inwoning voor den pensioensgrondslag de voorkeur hebben gegeven aan eene classificatie naar analogie van die der personeele belasting boven de vaststelling van éénzelfde som voor het geheele Rijk.

§ 5. Met betrekking tot de financieele gevolgen der voorgestelde regeling werd door sommige leden afgekeurd, dat deze maatregelen, die met de novelle op de Onderwijswet ± 3 miljoen

aan het Rijk zullen kosten, worden voorgesteld, zonder dat te gelijker tijd de middelen worden aangewezen, waaruit die uitgaven zullen worden gedekt. Hiertegenover werd er op gewezen, dat de uitgaven door deze wetten veroorzaakt zich eerst in 1907 zullen doen gevoelen, terwijl de Onderwijswet-novelle van 1901, waarvan de gevolgen zich reeds in 1902 deden gevoelen, ook ingevoerd werd, zonder dat de middelen tot dekking vooraf werden aangewezen.

Ontwerp B.

Bij zeer vele leden vond de voorgestelde pensionneering der weduwen en weezen van onderwijzers instemming als in 't belang van het geheele onderwijs.

Eenige leden hadden er bezwaar tegen, dat door de toetreding van zoovele nieuwe deelgerechtigden de kans van verhooging van pensioen of vermindering der bijdragen, die voor de tegenwoordige deelnemers waarschijnlijk is door het acres van het fonds, verloren gaat. Zij hadden het beter gevonden met de bate van vier miljoen gulden, welke aan het Rijk uit het fonds toekomt, een nieuw pensioenfonds voor onderwijzers te stichten, dan zou niemand, zelfs indirect, schade hebben geleden.

Door een der leden werd bezwaar gemaakt tegen de uitzondering in artikel 2 van het ontwerp gemaakt ten aanzien van de Rooms-Katholieke geestelijken, ordebroeders en ordeusters; dit lid meende, dat men dan een gelijke uitzondering zou moeten maken voor hen, die eveneens verklaren, dat zij niet voornemens zijn een huwelijk aan te gaan. Dit lid vroeg verder, wat het gevolg zou zijn, wanneer een Rooms-Katholiek geestelijke, ordebroeder of ordeuster later van meening veranderde, de eenmaal afgelegde belofte verbrak en in het huwelijk trad.

Hierop werd geantwoord, dat een afgelegde belofte als door Rooms-Katholieke geestelijken, ordebroeders of ordeusters wordt gedaan, niet is gelijk te stellen met een verklaring, die als een bloot voornemen moet worden beschouwd, doch afgescheiden daarvan keurden de leden hier aan het woord het volkomen goed, dat die personen van wie met reden te verwachten is, dat zij geen huwelijk zullen aangaan, wat de toepassing dezer wet betreft, niet als onderwijzers worden aangemerkt.

De beantwoording der gestelde vraag wat zou moeten geschieden als een dergelijk persoon toch in het huwelijk trad, achtten deze leden ook niet moeilijk. Uitdrukkelijk wordt gezegd dat zij voor deze wet niet als onderwijzers worden aangemerkt; dit blijft dus voor hen gelden, totdat zij eventueel onder geheel veranderde omstandigheden, geheel buiten verband met den vroegeren toestand, als onderwijzer of onderwijzeres onder deze wet zouden kunnen komen.

Een dergelijk geval zal, gesteld dat het voorkomt, echter zoo zeldzaam zijn, dat afzonderlijke wetsbepalingen daarvoor geheel onnoodig zijn te achten.

Ontwerp C.

Naar aanleiding van de bepaling vervat in artikel 3 van dit ontwerp en in verband met de wijziging welke artikel 9, 1ste lid der Burgerlijke Pensioenwet, door artikel III van ontwerp A ondergaat, werd in een der afdeelingen de vraag gesteld, of dus bijv. een leeraar aan een gymnasium met een voldoende diensttijd, die terstond na het in werking treden dezer wet ontslag neemt, zonder eenige storting vol pensioen kan bekomen. Aangezien toch volgens de burgerlijke pensioenwet op het pensioen niet mag worden gekort en bij het ontslag het traktement ophoudt, blijft er niets over, waarop verder iets gekort of ingehouden kan worden.

Aldus vastgesteld den 19den Mei 1905.

VAN WATERSCHOOT VAN DER GRACHT.
FRANSEN.

VAN DEN BIESEN.

VAN LAMSWEERDE.

VAN WASSENAER VAN ROSANDE.